

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (У ТУНІСЬКІЙ АУДИТОРІЇ)

Бен Ромдан С., канд. пед. наук (м. Туніс, Туніс)

Тема статті пов'язана з висвітленням питання застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у викладанні іноземних мов, зокрема їхньої адаптації до умов дистанційного навчання. У статті розглядаються різні підходи до використання сучасних технологій в освітньому просторі та, зокрема, прийоми роботи з комп'ютерними засобами у туніському гуманітарному закладі вищої освіти. Характеризуються технології Веб 2.0 як одна з можливостей для збільшення обсягу мовленнєвого спілкування іноземною мовою у дистанційному навчанні та різні типи інтернет-ресурсів, найбільш популярних у Тунісі серед студентів, які вивчають російську мову. У зв'язку з цим визначаються й узагальнюються особливості впровадження соціальних мереж як додаткової платформи для організації дистанційного навчання у процес формування комунікативної компетенції учнів. Метою опису зовнішніх факторів, що впливають на вдосконалення методичних підходів до розв'язання навчальних завдань, стало виявлення основних напрямів залучення сервісів соціальних мереж і вбудовування їх у структуру онлайн-уроків, а саме: відбір країнознавчого матеріалу та розробка методичних рекомендацій щодо його наближення до програмних тем, обмін інформацією, тестування. Аналітичний метод дослідження проблем, з якими стикаються студенти і викладачі в організації навчального процесу з опорою на цифрові помічники, дозволив класифікувати труднощі в успішному інтегруванні соціальних мереж у навчання. У результаті були визначені правила роботи з соціальними мережами для студентів і викладачів, а також був розкритий потенціал інтернет-сервісів, які завдяки розвитку баз даних та інфраструктури Інтернету полегшили завдання багатьох його користувачів, у тому числі викладачів, бо відпала необхідність мати спеціальні знання та вміння для створення дистанційних курсів.

Ключові слова: дистанційне навчання, іноземні мови, інтернет-ресурс Веб 2.0, інформаційно-комп'ютерні технології, соціальні мережі, туніська аудиторія.

Бен Ромдан С. Информационно-компьютерные технологии в дистанционном обучении иностранным языкам с использованием социальных сетей (в тунисской аудитории). Тема статьи связана с освещением вопроса применения информационно-компьютерных технологий в преподавании иностранных языков, особенно его адаптации к условиям

дистанционного обучения. В статье рассматриваются различные подходы к использованию компьютерных технологий в современном образовательном пространстве и, в частности, приемы работы с компьютерными средствами в тунисском гуманитарном заведении высшего образования. Характеризуются технологии Веб 2.0 как одна из возможностей для увеличения объема речевого общения на иностранном языке в дистанционном обучении и разные типы интернет-ресурсов, наиболее популярных в Тунисе среди студентов, которые изучают русский язык. В связи с этим определяются и обобщаются особенности внедрения социальных сетей как дополнительной платформы для организации дистанционного обучения в процесс формирования коммуникативной компетенции учащихся. Целью описания внешних факторов, влияющих на совершенствование методических подходов к решению учебных задач, стало выявление основных направлений привлечения сервисов социальных сетей и встраивания их в структуру онлайн-уроков, а именно: отбор страноведческого материала и разработка методических рекомендаций по его сближению с программными темами, обмен информацией, тестирование. Аналитический метод исследования проблем, с которыми сталкиваются студенты и преподаватели в организации учебного процесса с опорой на цифровые помощники, позволил классифицировать трудности в успешном интегрировании социальных сетей в обучение. В результате были определены правила работы с социальными сетями для студентов и преподавателей, а также раскрыт потенциал интернет-сервисов, которые благодаря развитию баз данных и инфраструктуры Интернета облегчили задачу многих его пользователей, в том числе преподавателей, так как отпала необходимость в приобретении специальных знаний и умений для создания дистанционных курсов.

Ключевые слова: дистанционное обучение, иностранные языки, интернет-ресурс Веб 2.0, информационно-компьютерные технологии, социальные сети, тунисская аудитория.

Sami Ben Romdhane. Information and computer technologies in distance teaching of foreign languages using social networks (for Tunisian audience).

The topic of the article concerns the application of information and computer technologies in teaching foreign languages, especially their adaptation to the conditions of distance learning. The author considers various approaches to the use of computer technologies in the current educational space and, in particular, the ways of working with some Internet tools in a Tunisian humanitarian higher education institution. The paper presents features of the Web 2.0 website as one of the possibilities to increase the volume of speech communication in a foreign language in distance learning as well as different types of Internet resources most popular among the students studying Russian in Tunisia. Hence, the author identifies and summarizes the specifics of introducing social networks as an additional platform for distance learning into the process of developing students' communicative competence. The objectives for describing the external factors that influence the improvement in methodological approaches to language teaching

were the identification of the main ways for the engagement of the social networking services and integration of them into the structure of online lessons, i.e., selection of the country study material and development of methodological recommendations to bring it closer to the program topics, information exchange, and testing. There was applied the analytical method for researching the problems that students and teachers face in organizing the learning process based on digital assistance. It allowed classifying difficulties that hinder the successful integration of social media into learning. As a result, it was possible to identify the work rules for students and teachers, as well as the potential of Internet services which due to the development of databases and Internet infrastructure have facilitated the tasks for their users including teachers, as it is no longer necessary to acquire special knowledge and skills to create distant courses.

Key words: distance teaching, foreign languages, information and computer technology, social media, Tunisian audience, Web 2.0.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання (далі – ДН) – це особлива форма навчання з використанням сучасних технологій і засобів комунікації. У свою чергу, ці технології потребують розробки принципово нового підходу до навчального процесу, методичного супроводу кожної навчальної дисципліни. З одного боку, учень повинен отримати всі матеріали, необхідні і достатні для вивчення та складання іспиту з даної дисципліни, і, крім того, методичні рекомендації викладача, що містять чіткі вказівки, що і як вивчати, на що звернути особливу увагу, як перевірити свої знання і вміння. З іншого боку, викладач також повинен мати можливість об'єктивно оцінити рівень знань учня зі своєї дисципліни.

Аналіз актуальних досліджень. Ідея дистанційного навчання не нова. Численні дослідження останнього десятиліття (Е. Азімов, М. Бовтенко, Л. Дунаєва, О. Руденко-Моргун, С. Титова та ін.) як теоретичного, так і практичного характеру, підтверджують цей факт, і сьогодні вже немає потреби доводити перспективність розвитку даного напрямку для теорії та методики викладання іноземних мов.

ДН забезпечується застосуванням сукупності освітніх технологій, за допомогою яких цілеспрямована опосередкована взаємодія учня і викладача здійснюється на основі педагогічно організованих інформаційних технологій, перш за все з використанням засобів телекомунікацій, незалежно від місця знаходження учасників і розподілу в часі [1].

Під ДН розуміється «форма організації навчального процесу на відстані, що передбачає самостійне проходження учнем навчальних курсів у межах різних програм навчання, виконання контрольних завдань, очну/заочну оцінку результатів навчання» (переклад наш – Б.Р.) [10: 92].

ДН – форма навчання, під час якої взаємодія учителя й учнів, а також учнів між собою відбувається на відстані і відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами інтернет-технологій або іншими засобами, що передбачають таку важливу характеристику дистанційного навчання, як інтерактивність. Варто відзначити, що на основі аналізу способів освоєння освітнього інформаційного середовища освітні ресурси розділяються на три групи: 1) неінтерактивні, які не припускають зворотного зв'язку з учнями (комп'ютерні енциклопедії, лекції, статті); 2) умовно-інтерактивні – програми, які включають, зокрема, тести для самоконтролю та інші засоби (наприклад, мультимедіа), що створює ілюзію зворотного зв'язку; 3) інтерактивні – програми з використанням каналів зворотного зв'язку з викладачем, навчальним центром, однокурсниками, які наближують інтернет-технології до реального процесу навчання (онлайн курси, інтернет-конференції, вебінари) [6]. Можливості організації інтерактивного дистанційного навчання російської мови в арабській (туніській) аудиторії на базі соціальних мереж були досліджені в роботах автора [3; 4; 5].

Останнім часом спостерігаються істотні позитивні зміни в розвитку освітніх ресурсів Інтернету, серед яких слід виділити: систему загальнодоступних порталів; мережу електронних бібліотек і баз даних; мережу спеціалізованих навчальних сервісів з іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Веб-технології використовуються учнем для пошуку, переробки інформації, дослідження, виконання кваліфікаційних робіт, що сприяє формуванню міжкультурної компетентності. Можливість вільного віртуального спілкування з носіями мови, знайомство з ментальністю представників культури мови, що вивчається, створює незаперечні переваги у залученні учнів до іншомовної культури.

Комп'ютеризація навчання мов почалася зі створення простих тренувальних вправ. У даний час постає завдання розбудови спеціального віртуального освітнього середовища.

З розвитком інтернет-інфраструктури зростає кількість соціальних мереж та їхня аудиторія. Серед найбільш популярних у світі соціальних мереж можна назвати: "Facebook" (заснована в 2004 р.), більше 584 млн. активних користувачів на день; "Twitter" (заснована в 2006 р.), близько 55 млн. активних користувачів на день. Слід мати на увазі, що спочатку жодна з них не була розрахована на навчання мов, але їхній лінгводидактичний потенціал дозволив їм зайняти чільне місце у викладанні іноземної мови.

Дуже цікавою видається організація дистанційного навчання на базі соціальних мереж, що є на даний момент улюбленим віртуальним майданчиком для безлічі людей, особливо молодого віку. Згідно з даними на травень 2015 р. у середньому користувач проводить у соціальних мережах 1 годину 40 хвилин, що становить 28% від усього часу, проведеного в Інтернеті [11].

Розглянемо лінгводидактичний потенціал соціальної мережі "Facebook", найбільш популярної серед студентів у Тунісі. Під терміном соціальна мережа розуміють багатокористувацький інтерактивний веб-сайт, чий контент створюють безпосередні учасники мережі для спілкування [7]. Соціальна мережа надає низку можливостей, якими не володіють інші сервіси Інтернету, наприклад: створювати приватні тематичні спільноти (сторінки в "Facebook") різних типів; завантажувати аудіо та відеофайли, не використовуючи сторонній сервер (приватність файлів також регулюється), прикріплювати документи різних форматів, публікувати матеріали, необхідні для роботи з учнями, в тому числі і для їх відкритого коментування та обговорення в співтоваристві; підтримувати створення постійних посилань на інші ресурси, які завжди розміщуються на головній сторінці спільноти [3].

Співтовариства, створені на базі соціальної мережі різними користувачами, можуть функціонувати як унікальні джерела інформації та комунікації або в якості допоміжної платформи для викладачів іноземних мов. Викладач може підписатися на ці співтовариства, щоб отримувати новини, брати участь у створенні та розвитку сайтів. Ці спільноти відрізняються за тематикою та

інтересами учасників, яких об'єднує не тільки інтерес до певної галузі знань, а й бажання співпрацювати під час застосування цих знань на практиці. На наш погляд, можна виділити 4 групи віртуальних спільнот, які можуть бути використані для підвищення ефективності навчання іноземної мови: 1. Група, метою якої є ознайомлення з країною мови, що вивчається, завдання спільноти полягає в залученні різних користувачів до культурознавчого аспекту навчання іноземної мови. 2. Група, мета якої – обмін досвідом та обговорення проблем вивчення та викладання іноземної мови. 3. Група, в якій користувачі самостійно навчаються іноземної мови. 4. Група спільнот (закриті для сторонніх), які створюються для викладання мови певним групам учнів [3].

У туниському гуманітарному інституті, через технічні і адміністративні складнощі, саме така форма дистанційного навчання стала найбільш доступною. Працюючи в групі, викладач іноземної мови використовує такі прийоми:

1. Студенти читають і обговорюють текст. При цьому викладач завжди знає свого адресата, а значить, урахує інтереси і рівень навченості своїх студентів. За допомогою гіперпосилань викладач може привернути увагу студентів до додаткових автентичних матеріалів в Інтернеті, дати посилання на визначення незнайомих слів, вводити і пояснювати нові звороти і граматичні конструкції.

2. Викладач долучає студентів до актуального матеріалу, публікує списки посилань на сайти для самостійної роботи із певної теми. Такий вид навчальної роботи називається “Web Quiz”.

3. Викладач сприяє вербальному онлайн спілкуванню через функцію коментарів. Він ставить студентам питання, формулює проблеми, загадує загадки і провокує їх на діалог.

4. У групі розміщується розклад занять, оголошення, завдання і тести з посиланнями на мережеві ресурси.

Необхідно відзначити низку труднощів, характерних для викладачів: нерозробленість системи завдань і вправ із використанням соціальних мереж, а також форм контролю та оцінювання; необхідність активної та регулярної участі у розміщенні та коментуванні публікацій під час вивчення дисципліни. Студентів характеризує відсутність навичок мережевого спілкування під час навчального процесу, низький рівень інформаційної компетенції, невміння оформляти посилання

на знайдений матеріал і критично переосмислювати знайдену інформацію, що веде до порушення кодексу академічної доброчесності (плагиату).

Перераховані труднощі долаються в умовах успішної інтеграції соціальних мереж у навчальний процес, що означає: 1. Сформованість як у студентів, так і у викладача інформаційної компетенції, що забезпечує впевненість у користуванні комп'ютером і програмним забезпеченням, а також навичок роботи в мережі. 2. Розробленість низки правил роботи з соціальними мережами для студентів, що стосуються таких аспектів, як: регулярність читання і коментування, дотримання правил мережевого етикету, використання мовних норм (заборона на використання неформальної мови). 3. Вибір оптимальної моделі навчання викладачем: організація та адміністрування навчального процесу (публікація навчального плану, розкладу, оголошень, навчальних завдань); педагогічний уплив (платформа для інтерактивної взаємодії зі студентами). 4. Вибір оптимальної моделі навчання: навчальна група або робота в малих групах по 2-3 особи, індивідуальна робота.

Крім того, вибір оптимальної моделі навчання за допомогою соціальних мереж ставить перед викладачами такі завдання: а) визначення питомої ваги використання соціальних мереж у навчальному процесі; б) адекватність вибору форм презентації навчального матеріалу формам контролю; в) визначення параметрів оцінки якості навчання з використанням соціальних мереж для всіх компонентів систем «управління – результат», «діяльність – управління»; г) організація моніторингу, аналізу та оцінки (внутрішньої і зовнішньої) якості навчання.

Таким чином, для визначення успішності та результативності навчання іноземних мов із використанням соціальних мереж необхідно враховувати: якість змісту публікацій викладача; якість коментування повідомлень викладача студентам; включеність студентів у роботу; використання різноманітних методів взаємодії, більшого арсеналу засобів Інтернету та соціальних сервісів для розвитку іншомовної комунікативної компетентності; зростання рівня інформаційної компетентності студентів, що виражається в ступені використання соціальних сервісів як під час навчання, так і в особистих цілях; зростання рівня інформаційної компетентності викладача, що виражається в бажанні самовдосконалюватись у

використанні соціальних сервісів, усвідомленні необхідності обміну досвідом із колегами, вступі в професійні інтернет-спільноти для обміну досвідом із використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальному процесі.

У результаті зробленого аналізу дистанційного навчання іноземних мов за допомогою соціальних мереж у туніському закладі вищої освіти визначаються такі основні можливості його оптимізації: 1) адміністрування та управління викладачем навчальною діяльністю; 2) організація автономної роботи над формуванням комунікативної компетенції студентів у позаурочний час; 3) підвищення мотивації до вивчення предмета за рахунок залучення аутентичних мультимедійних матеріалів, залучення до спілкування носіїв мови, використання платформи як майданчика для спілкування з викладачем та одногрупниками; 4) розвиток творчого потенціалу студентів.

Тут не можна не погодитися з А. Тряпельниковим, що віртуальний простір в Інтернеті має бути «педагогічно» організованим викладачем, особливо якщо Інтернетом користуються іноземні учні, які вивчають російську мову на батьківщині. Якщо цього не зробити, студентам може бути дуже складно зорієнтуватися в Інтернет-просторі, вони можуть просто потонути в цьому океані інформації, не знайшовши того, що шукали [9]. Інтернет-середовище може і повинно створювати умови й для вдосконалення професійної компетентності викладача, тому що викладач, працюючи з сайтами, повинен вміти зробити так, щоб це інформаційно-комунікативне середовище було методично впорядковане відповідно до цілей, завдань і принципів на конкретному етапі навчання іноземної мови.

Висновок. Поширення соціальних мереж відбулося завдяки інтернет-сервісу Веб 2.0, що підтримує різні формати комунікації користувачів. Учасники освітнього процесу можуть спілкуватися на одній програмній платформі, спільно створювати навчальну базу даних, обмінюватися ідеями, контролювати навчальний процес, отримувати допомогу один від одного. Все це відкриває нові можливості у вивченні іноземної мови. Важливо підкреслити, що створення і функціонування зазначених у статті спільнот (як і всієї системи соціальних мереж у цілому) здійснюється на основі власної ініціативи учасників і не піддається будь-якому зовнішньому регулюванню.

Як показує практика використання соціальних мереж, студенти позитивно ставляться до соціальної мережі як інструменту організації навчального процесу і навчальної взаємодії, особливо відзначаючи його інтерактивний складник.

Перспективи подальших досліджень. Розвиток окресленої у статті проблематики вбачаємо в дослідженні шляхів формування мотивації учнів до набуття знань через злиття традиційних методів навчання з інформаційно-комунікаційними технологіями, що може забезпечити прагнення студентів до самонавчання в межах онлайн-курсів, що мають стати невід’ємними складниками методичного забезпечення освітньої програми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э.Г. Методика преподавания русского языка как иностранного (лекции, методические разработки к урокам) / под ред. Э. Г. Азимова, Н. В. Кулибиной. М.: ИКАР, 2008. 504 с.
2. Азимов Э.Г. Информационно-коммуникационные технологии в преподавании русского языка как иностранного. М.: Рус. яз., 2012. 352 с.
3. Бен Ромдан Сами. Перспективы использования социальных сетей в обучении РКИ. *Русский язык за рубежом*. 2013. № 3. С. 101–105.
4. Бен Ромдан Сами. Основные направления использования социальных сетей в обучении русскому языку как иностранному. *Казанская наука*. Казань, 2014. № 2. С. 189–193.
5. Бен Ромдан Сами. Методика использования социальных сетей в обучении русскому языку как иностранному тунисских студентов-филологов (уровень В1): дисс. ... канд. пед. наук. М., 2014. 189 с.
6. Богомолов А. Н., Ускова О. А. Интерактивное дистанционное обучение и формы его реализации в мультимедийном курсе дистанционного обучения «Новости из России». *Русское слово в мировой культуре*. Материалы X Конгресса Международной ассоциации преподавателей русского языка и литературы / Круглые столы: сборник докладов и сообщений. СПб.: Политехника, 2003. С. 25–32.
7. Демина Г. Ю. Социальная сеть как педагогическое пространство. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2011. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2011/0325-04.htm> (дата обращения: 15.02.2021).
8. Сысоев П. В. Информационные и коммуникативные технологии в лингвистическом образовании. М., 2013. 264 с.

9. Тряпельников А. В. Виртуальные формы организации самостоятельной работы. *Русский язык за рубежом*. 2008. № 3. С. 33–37.
10. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам. Теория и практика: Учебное пособие для преподавателей и студентов. М.: Филоматис, 2006. 480 с.
11. Lauren Davidson. Is your daily social media usage higher than average? 2015. URL: <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/media-technologyandtelecoms/11610959/Is-your-daily-social-media-usage-higher-than-average.html> (Accessed: 15.02.2021).

REFERENCES

1. Azimov, E.G. (2008). *Metodika prepodavaniya russkogo yazyka kak inostrannogo (lekcii, metodicheskie razrabotki k urokam) [Methods of teaching Russian as a foreign language (lectures, teacher's guides)]*. Moscow: YKAR [in Russian].
2. Azimov, E.G. (2012). *Informacionno-kommunikacionnye tekhnologii v prepodavanii russkogo yazyka kak inostrannogo [Information and communication technologies in teaching Russian as a foreign language]*. Moscow: Rus. Yaz. [in Russian].
3. Ben Romdhane, S. (2013). Perspektivy ispolzovaniya socialnyh setej v obuchenii RKI [Prospects for the use of social networks in teaching RFL]. *Russkij yazyk za rubezhom [Russian abroad]*, 3, pp. 101–105 [in Russian].
4. Ben Romdhane, S. (2014). Osnovnye napravleniya ispolzovaniya socialnyh setej v obuchenii russkomu yazyku kak inostrannomu [The main areas of using social networks in teaching Russian as a foreign language]. *Kazanskaya nauka [Kazan science]*, 2, pp. 189–193 [in Russian].
5. Ben Romdhane, S. (2014). Metodika ispolzovaniya socialnyh setej v obuchenii russkomu yazyku kak inostrannomu tunisskih studentov-filologov (uroven B1) [Methods of using social networks in teaching Russian as a foreign language to Tunisian students of philology (level B1)]. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
6. Bogomolov, A.N. and Uskova, O.A. (2003). Interaktivnoe distancionnoe obuchenie i formy ego realizacii v multimedijnom kurse distancionnogo obucheniya “Novosti iz Rossii” [Interactive distance learning and forms of its implementation in the multimedia distance learning course “News from Russia”]. *Russkoe slovo v mirovoj kulture. Materialy X Kongressa Mezhdunarodnoj associacii prepodavatelej russkogo yazyka i literatury [Russian word in world culture. Materials of the X Congress of the International Association of Teachers of Russian Language and Literature]*. St. Petersburg: Politehnika, pp. 25–32 [in Russian].

7. Demina, G.Yu. (2011). Socialnaya set kak pedagogicheskoe prostranstvo [Social network as a pedagogical space]. *Internet-zhurnal "Eidos" [Internet magazine "Eidos"]*. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2011/0325-04.htm> [Accessed 15 Feb. 2021] [in Russian].
8. Sysoev, P.V. (2013). *Informacionnye i kommunikativnye tekhnologii v lingvisticheskom obrazovanii [Information and communication technologies in linguistic education]*. Moscow [in Russian].
9. Tryapelnikov, A.V. (2008). Virtualnye formy organizatsii samostoyatelnoj raboty [Virtual forms of organization of independent work]. *Russkij yazyk za rubezhom [Russian abroad]*, 3, pp. 33–37 [in Russian].
10. Shchukin, A.N. (2006). *Obuchenie inostrannym yazykam. Teoriya i praktika: Uchebnoe posobie dlya prepodavatelej i studentov [Teaching foreign languages. Theory and Practice: A Textbook for Teachers and Students]*. Moscow: Filomatis [in Russian].
11. Davidson, Lauren. (2015). *Is your daily social media usage higher than average?* Available at: <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/mediatechnologyandtelecoms/11610959/Is-your-daily-social-media-usage-higher-than-average.html> [Accessed 15 Feb. 2021] [in English].

Бен Ромдан Самі, канд. пед. наук, доцент відділення східних мов Вищого інституту мов Тунісу Університету Карфагена (1003, Туніс, пр. Ібн Мажа, 14); e-mail: sami.b.romdhane@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0409-983X>.

Бен Ромдан Сами, канд. пед. наук, доцент отделения восточных языков Высшего института языков Туниса Университета Карфагена (1003, Тунис, пр. Ибн Мажа, 14); e-mail: sami.b.romdhane@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0409-983X>.

Ben Romdhane Sami, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Oriental Languages Department, Higher Institute of Languages of Tunis of Carthage University (1003, Tunis, Tunisia, 14, avenue Ibn Maja); e-mail: sami.b.romdhane@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0409-983X>.